

”För många livsmedelsföretag blev julförsäljningen en besvikelse, men nu ser det lite ljusare ut”

Livsmedelsföretagens VD Agneta Dreber

Li:s Konjunkturbrev

Februari 2012

Livsmedelsföretagens konjunkturbarmeter: utfall fjärde kvartalet 2011 och förväntningar över kommande halvår. Index 50 markerar oförändrad nivå jämfört med motsvarande period året innan. Källa: Li

Livsmedelsproducenterna skönjer vårljuset

Efter en ovanligt svag avslutning på fjolåret, med fallande försäljningsvolym, andas livsmedelsföretagen försiktig optimism inför våren. Livsmedelsexporten utgör dock inte samma draglok som tidigare. Därtill väntas fortsatta personalnedskärningar inom livsmedelsindustrin under 2012.

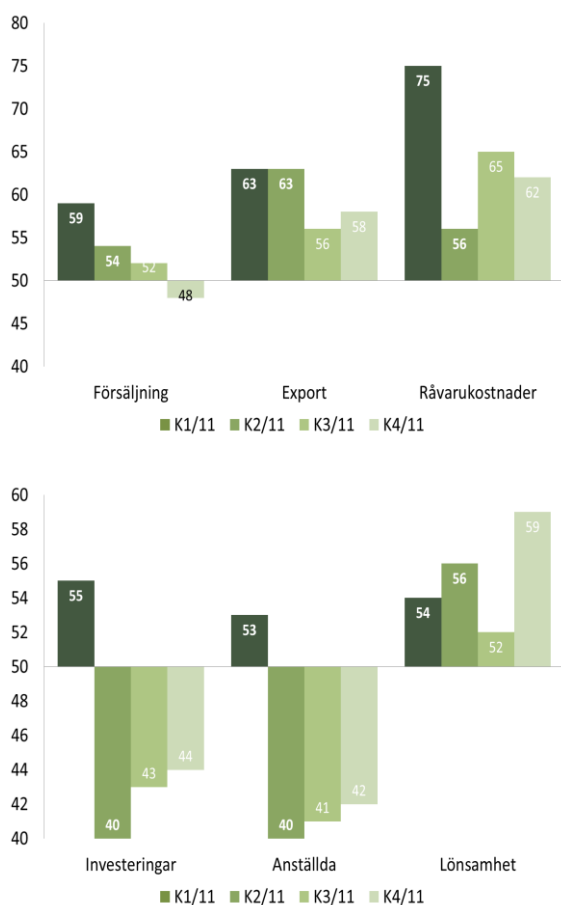
Fjolåret blev ett svagt år för Sveriges livsmedelsproducenter, och den negativa trenden förstärktes ytterligare under det avslutande fjärde kvartalet.

Enligt konjunkturenkäten tappade Livsmedelsföretagens, **Li:s**, medlemsföretag svagt i volym under den aktuella perioden (index 48), vilket inte har hänt någon gång sedan **Li** började följa konjunkturen på regelbunden basis 2009. En starkt bidragande orsak till det svaga resultatet var en svag december, årets viktigaste månad med i snitt 12 procent av årsförsäljningen. En påfallande hög andel om 51 procent av företagen uppger att försäljningen blev sämre än väntat. Endast 8

procent av företagen var positivt överraskade av månadens utfall.

För dagligvaruhandeln visade decemberhandeln paradoxalt nog ett av få riktigt positiva försäljningsresultat under fjolåret med en volymuppgång på 2 procent (HUI). Dagligvaruhandelns starka avslut på 2011 hann förmodligen inte föras över hela vägen mot leverantörerna utan kommer först att påverka inledningen på 2012. Kanske har det också bidragit till att livsmedelsproducenterna räknar med en liten volymförstärkning under det närmaste halvåret, uttryckt i index 58.

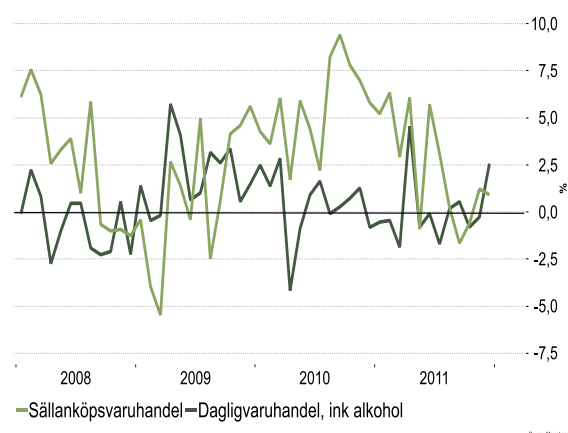
Bild 1-2. Kvartalsutfall inom livsmedelsindustrin under 2011 (Källa:Li).

Färre antal sysselsatta

Antalet sysselsatta inom livsmedelsindustrin blev färre under 2011. Bland de deltagande företagen i Li:s konjunkturenkät, minskade antalet sysselsatta med 2 procent på helåret. Det kommer inte som en överraskning för den som studerat Li:s konjunkturindex under det senaste året. Alltsedan andra kvartalet förra året har Li:s index över antal sysselsatta varit negativt på 40 eller strax däröver. En oförändrad personalstyrka motsvaras av indextalet 50. De senaste tjugo åren har den genomsnittliga personalminskningen legat runt 1,4 procent per år. Fjolårets utfall är således sämre än detta genomsnitt. Livsmedelsföretagen ser inte heller ljus på möjligheten att bryta detta mönster under det kommande halvåret. Indextalet 39 indikerar snarare en fortsättning i nivå med de senaste 9 månaderna.

Bild 3. Volymutveckling i procent inom svensk dagligrespektive sällanköpsvaruhandel jan 2008 – dec 2011. Procent i årstakt.

All tillverkningsindustri i Sverige har de senaste decennierna ökat sin produktivitet med konsekvens att personalstyrkan krympt. Att livsmedelsindustrin i Sverige förefaller ha minskat personalstyrkan i något snabbare takt förra året beror sannolikt på flera samverkande faktorer. Inte minst viktigt är de senaste årens prisuppgång samt ökade fluktuationer på livsmedelsindustrins viktigaste insatsråvaror, vilket gör budgetplaneringen till en mycket vanskelig uppgift.

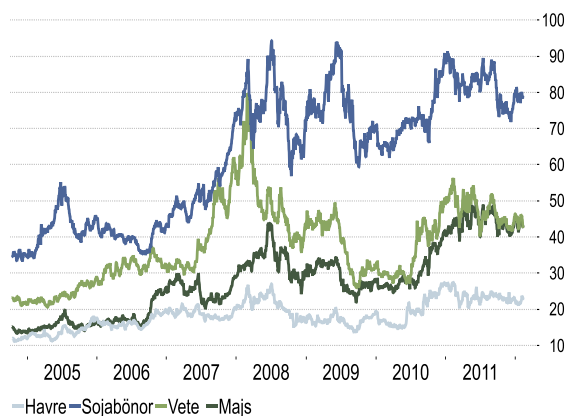
Till bilden skall också läggas dagligvaruhandelns lågpris- och EMV-fokus som accentuerats under senare år. För många livsmedelsleverantörer blir det då helt nödvändigt att trimma produktionen med alla tills buds stående medel. Flera av Li:s medlemsföretag nämner i klartext att just råvarornas nyckfulla rörelser förenat med dagligvaruhandelns ständiga jakt på lägre inköspriser är förhållanden som de ser som de största framtida utmaningarna för branschen i Sverige.

Råvarupriserna pekar åter uppåt

För det fjärde kvartalet visar Li:s index att råvarukostnaderna fortsatt öka för medlemsföretagen. Index på 62 är endast marginellt under nivån på 65 i det tredje kvartalet. Spotpriserna på ett aggregat av livsmedelsråvaror sjönk visserligen något under slutet av förra året, men nedgången mätt i årstakt är i många fall modest eller obefintlig. Det demonstreras ju också i våra indextal. Faktum är att priserna på jordbruksråvaror överlag förefaller ha växlat upp på en

helt ny bana och inte ens den senaste avmattningen i världsekonomin tycks ha rubbat denna nya kostnadsregim.

Bild 4. Spotpriser på viktiga livsmedelsråvaror (Källa:Macrobond).

Sedan mitten av december pekar råvarupriserna åter uppåt, vilket också märks i medlemsföretagens prognos uttryckt i index 56 kommande halvår. Det blir följaktligen allt tydligare att de låga priser som rådde på ett brett spektrum av livsmedelsråvara före 2007 hör till historien och att punkten där utbud och efterfrågan numera möts tagit ett par kliv uppåt. För att stadigvarande ändra på denna nya jämnvikt i en "gynnsam" riktning krävs endera ett större utbud eller en minskad efterfrågan på jordbruksråvara. Inget av det verkar troligt under de närmaste åren.

Svag lönsamhetsförbättring

Sträng kostnadskontroll ligger högt på agendan i de flesta livsmedelsföretag i den nuvarande konjunkturcykeln, karakteriserad av en svag försäljningsvolym parallellt med ökade råvarukostnader. De erfarenheter branschen gjorde under 2008 då lönsamheten "åkte ner i källaren" efter ett drygt 30 procentigt fall har inte fallit i glömska. Det förklarar varför företagen, trots dåliga odds, kunnat uppvisa en svag lönsamhetsförbättring under 2011. Under samtliga fyra individuellt redovisade kvartal 2011 har indextalet över lönsamheten legat över 50, nu senast i det fjärde kvartalet med 59. Det indikerar en svag lönsamhetsförbättring, mätt i årstakt.

Trots en svag lönsamhetsförbättring för livsmedelsindustrin som helhet, redovisar en stort

antal företag vikande eller mycket vikande lönsamhet över det fjärde kvartalet. En av de viktigaste förklaringarna är ökade lönekostnader. Utöver de procentuella lönepåslaget, resulterar per definition en svag försäljningsvolym i att den relativa lönekostnadsandelen ökar. Under fjolåret låg den genomsnittligt på 16 procent för Li:s medlemsföretag, en hög nivå ur ett historiskt perspektiv.

Personalnedskärningar har varit ett sätt att minska företagets kostnader men också en allmän kostnadskontroll på allt som rör tillverkning och distribution. Att snabbare omförhandla priser med dagligvaruhandeln är ett sätt att öka intäkterna.

Ökat fokus på energibesparingar

Energikostnaderna inom livsmedelsindustrin är generellt inte en iögonfallande hög utgiftspost med en genomsnittlig andel om cirka 4 procent av omsättningen 2011. Men det är ändå en av de utgiftsposter där Li:s medlemsföretag under de senaste tre åren vidtagit åtgärder för att komma ner i kostnad. Hela 75 procent av företagen har på olika sätt investerat i energieffektivare produktion under den senaste treårsperioden. Det visar tydligt att alla delar av produktionen ses över i jakten på kostnadsbesparingar. Elpriset i Sverige har också varit högst volatilt under senare år med explosiva pristoppar de senaste tre vintrarna, varför fortsatta energieffektiviseringar är att vänta.

Sedan årsskiftet är det dessutom skilda elpriser i Sverige. Landet är numera uppdelat i fyra elprisområden där Sveriges södra landskap ligger sämst till (elprisområde 4).

Vid extrem efterfrågan, eller litet utbud av el i landet, stiger priset allra mest i elprisområde 4. För det stora antal livsmedelsföretag som verkar i Skåne och Halland är det här naturligtvis en mycket ovälkommen "el-reform" som snedvrider konkurrensen med företag i övriga regioner. För företagen i landets södra delar blir det därmed än viktigare att se till att ytterligare optimera energianvändningen i framtiden. Problemet är att det är svårt att nå en så mycket lägre energiförbrukning än vad man redan gjort, varför skilda elkostnader mellan landsregioner riskerar att slå olika på livsmedelsföretagens beroende på lokaliseringsort.

EMV på frammarsch

Under 2011 växte andelen produkter med dagligvaruhandelns egna varumärken (EMV) i butikerna. Grogrunden med försiktigare svenska konsumenter banade under fjolåret vägen för denna utveckling, men också dagligvarukedjornas explicita mål att förstärka sitt kunderbjudande på EMV-området.

Bland **Li:s** EMV-producerande medlemsföretag uppgav en majoritet om 71 procent att de ökat sin EMV-produktion under fjolåret. Den genomsnittliga produktionsandelen låg på 20 procent. För en del företag var produktionsandelen av EMV-produkter långt mycket högre, i vissa fall så mycket som 90-100 procent.

...inverkar negativt på lönsamheten

2009 ställde **Li** frågan till medlemsföretagen om hur EMV-produktionen påverkar deras lönsamhet. Utfallet av denna fråga var något förvånande då en majoritet angav att EMV-produktionen i förhållande till övrig produktion var antingen lika lönsam eller lönsammare. Två år senare ser svarsutfallet diametralt annorlunda ut. En majoritet om 66 procent svarar nu att EMV-produktionen inverkar negativt på lönsamheten, medan endast 11 procent ser en positiv effekt på lönsamheten.

En utveckling mot en allt större andel EMV-produktion, som dessutom inverkar menligt på producenternas lönsamhet, är en ekvation som självklart inte går ihop på lång sikt. För att förhindra en sådan utveckling måste branschen få större gehör för budskap om värdet av kvalitet och produktinnovationer, samt att detta måste få kosta.

Ras för fiskexporten

I kontrast till volymutvecklingen på den svenska marknaden, visar **Li:s** indextal över exporten (58) på en liten volymökning under fjärde kvartalet. Det är en bild som skiljer sig också i förhållande till SCB:s exportstatistik, vilken för oktober och november (december ännu inte publicerad) faktiskt visar en minskning på 5 respektive 2 procent i årstakt. Bryter man ner SCB:s exportstatistik på olika varugrupper går det att spåra orsaken till de divergerande resultaten i **Li:s** respektive SCB:s exportstatistik.

I FOKUS

	Aug 2011	Jan 2012
Lågprisprodukter	41	52
Bekväma livsmedel	3	22
Hälsosammare alternativ	6	7
Närproducerat	5	7
Produkter med högre kvalitet	13	4
Annat	22	4
Produkter med få eller inga tillsatser	9,5	3
Ekologiska livsmedel	0,4	0

Konsumenttrender som enligt företagen påverkar deras produktion mest. Andel företag i procent.

STARK LÅGPRISTREND

Konsumenttrender kommer och går, även om en del är livskraftigare än andra. Det är en sanning som i allra högsta grad gäller mat.

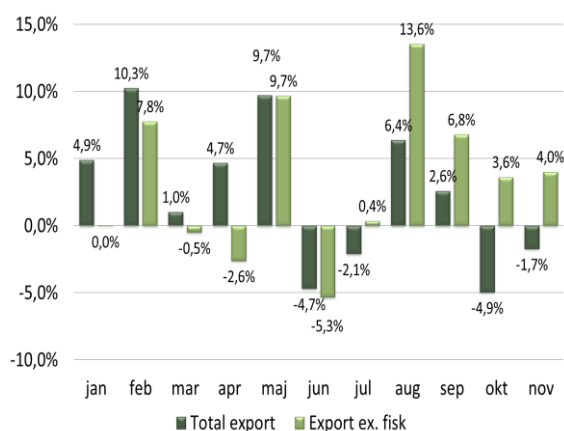
I enkäten ställdes frågan till företagen vilken "konsumenttrend som påverkar deras produktion allra mest just nu".

Den mest iögonfallande förändringen sedan förra gången frågan ställdes är att betydligt fler företag (22 procent, jmf med 3 procent i aug 2011) pekar ut bekväma livsmedel, exempelvis färdiga- eller förberedda produkter av olika slag, som den hetaste trenden.

Någon scenförändring vad gäller konsumenternas preferenser i valet mellan lågprisprodukter och livsmedel med högre kvalitet går inte att spåra, enligt företagen. Andelen företag som pekar ut suget efter lågprisprodukter som den starkaste trenden ökar från 41 till 52 procent. Däremot är det enbart 4 procent av företagen som ser efterfrågan på livsmedel med högre kvalitet som den trend som påverkar dem mest.

Enligt enkäten tycks tillsatsfrågan ha svalnat något. Samtidigt är det lätt att misstolka enkäten. Att inget företag pekar ut ekologiskt som den trend som påverkar dem mest, hänger mycket ihop med att ekologiska produkter fortfarande utgör en liten del av många företags sortiment.

Bild 5. Svensk livsmedelsexport, inklusive samt exklusive ren fiskexport. Källa: SCB

Exporten av fisk från Sverige, varav en stor andel är en reexport från Norge, hade en mycket tuff avslutning på 2011 med tapp på 25 respektive 16 procent i oktober och november. Eftersom fiskexporten utgör cirka 25 procent av den totala livsmedelsexporten ger det således stort utslag på den ackumulerade utvecklingen för hela branschen. Rensat för fiskexporten uppvisade övrig livsmedelsexport en ökning på 3,5 respektive 4 procent under de aktuella månaderna. I Li:s konjunkturindex ingår inte reexporten av norsk fisk, vilket förklarar den positiva utvecklingen i Li:s indextal. Samstämmigheten mellan SCB:s rensade exportutveckling och Li:s index är med andra ord stor och tyder på att även SCB:s decembersiffra kommer in positivt. För det kommande halvåret räknar livsmedelsföretagen med en fortsatt svag exporttillväxt.

OMVÄRLDS-FAKTORER

Omvärldsutsikter

De ekonomiska utsikterna för svensk ekonomi i stort innevarande år är bleka och osäkra. Hittills har svensk ekonomi fortsatt lysa på en i övrigt ganska mörk himmel i vår del av världen. Starka statsfinanser, inga skattehöjningar i sikte, en arbetslöshet som strekar mot svarta rubriker om finanskraoset i Europa, en uthålligt stabil svensk krona, är samtliga tecken på att svensk ekonomi så här långt står sig relativt väl.

Företagens framtidsutsikter är dock fortsatt inne i en negativ trend sedan januari 2011, till stor del som effekt av vikande exportmarknader. Däremot visar hushållens inköpsplaner, enligt KI:s senaste barometerdata, att en psykologisk botten kan vara passerad med en tydlig rekyl uppåt i januari. Med det återhållsamma konsumtionsbeteendet i ryggen från förra året kan det här betyda att hushållen nu vågar använda sig av det ekonomiska utrymme som finns, vilket i så fall får hjulen att snurra lite snabbare inom svenskt näringsliv. En stabilisering av de svenska bostadspriserna skulle ge ett tydligt stöd åt ett sådant scenario.

Saknas inte orosmoln

Nu saknas inte orosmoln över den svenska ekonomin - en skör ekonomisk uppgång kan snabbt vändas i sin motsats. Orosmolnen vilar visserligen inte så mycket direkt över Sverige som över delar av vår omvärld, men effekterna drabbar oss likväl som en liten öppen ekonomi. Framförallt är det fortsatta risker i vår egen del av världen, i Eurozonens så kallade PIIGS länder, som ligger som en blöt handduk över möjligheterna till en starkare ekonomisk tillväxt.

Grekland spelar fortfarande rollen av den omöjliga patienten som vägrar lyda de medicinska råd som levereras från Bryssel, Berlin och Paris. Samtidigt finns det idag, inte minst på världens finansmarknad, en större förhoppning om att Eurokrisens fördämningar inte tillåts brisera. Tyskland och Frankrike har drivit på en process

Bild 6. SEK vs USD och EUR. Källa:KI

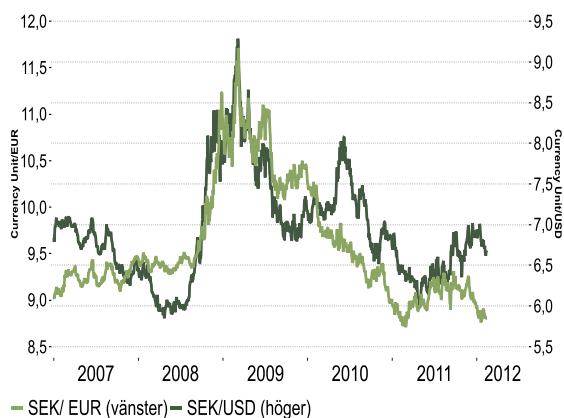

Bild 7. Svenska hushålls och företags framtidsoptimism, netttotal. Källa:KI

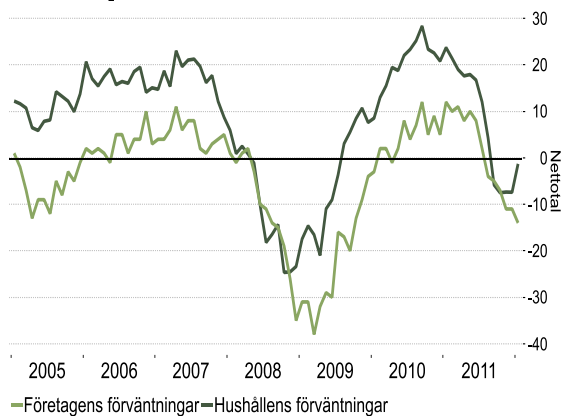
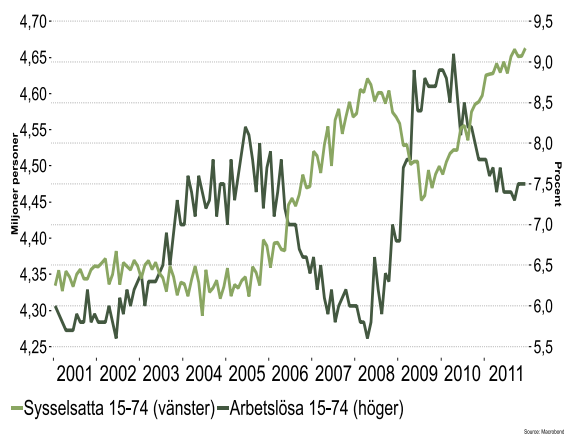

Bild 8. Arbetslöshet och sysselsättning i Sverige. Källa:Macrobond

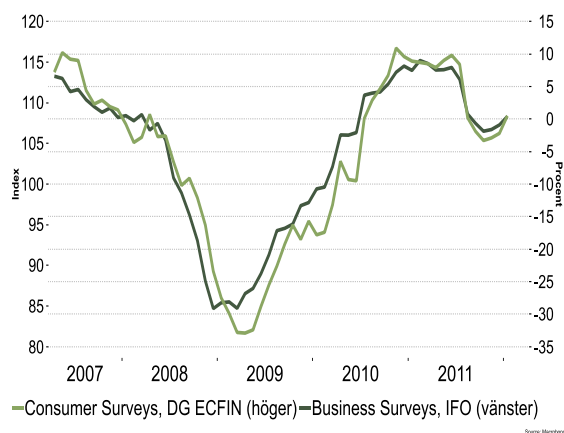
inom Eurozonen som skall garantera en kontrollerad ekonomisk räddningsinsats. Framförallt genom inrättandet av den tillfälliga europeiska räddningsfonden, EFSF (European Financial Stability Facility), som från och med juli i år ersätts av ESM (Europeiska stabilitetsmekanismen). Det är institutioner som fått ökade medel/befogenheter att hantera

obalanser inom eurozonens 17 medlemsländer. ESM kommer initialt att ha en utlåningskapacitet på 500 miljarder euro och anses för närvarande vara potent nog att hantera uppflammande krishärdar bland eurozonens medlemsländer. Men för att bli berättigad nödlån från EMS kommer det att krävas att medlemsländerna ansluter sig till en finanspakt med bindande krav på budgetbalans.

För närvarande har den globala finansmarknaden låtit sig lugnas av de gradvisa steg som tagits på olika toppmöten, inom EU och Eurogruppen, för att komma tillrätta med de ekonomiska krishärdarna i södra Europa. Marknadsräntorna på statsobligationer i flertalet av de utsatta länderna har som en effekt kommit ner och ledande globala aktiebörser har inlett året i dur.

De ekonomiska problemen i stora delar av Europa kommer dock under flera år att sätta sin prägel på både arbetsmarknad och hushållskonsumtion med effekten av en stagnerad BNP-utveckling. För svenskt vidkommande är det här en hämsko för exporten. Tyskland (tillsammans med Norge), som den enskilt viktigaste exportnationen ur svenskt perspektiv, har dock hållit emot ganska bra så här långt, delvis förklarad av framgångsrik tysk asienexport. Olika ledande indikatorer i Tyskland visar också förbättrade framtidsutsikter bland både hushåll och företag under inledningen på 2012, vilket också ger visst stöd åt svensk industriexport.

Bild 9. Hushålls och företags framtidsutsikter i Tyskland. Källa: Macrobond

Ljusare i USA

Om osäkerheten över Europas utveckling är fortsatt stor, ser det något ljusare ut i USA. Både utfall i olika centrala makrovariabler, såsom ökad nybilsförsäljning och minskad arbetslöshet, och i ledande indikatorer, såsom hushållens och företagens förtroende, visar att USA:s ekonomi är inne i en stigande trend. Fjärde kvartalets BNP-utfall kom också in i linje med förväntningarna. Följaktligen har marknads förväntningar på en spirande amerikansk ekonomi börjat växa sig starkare. Men även i USA vilar den ekonomiska tillväxten på en skör tråd. De amerikanska statsfinanserna är hårt ansträngda och lämnar inget utrymme för finanspolitiska stimulanser ens under rådande presidentvalsår. Men om arbetslösheten fortsätter att minska med samma takt som redovisades för januari kanske behovet av statliga stimulanser lättar något.

Bild 10. Arbetslösheten i USA, månadsstatistik.

Källa: Macrobond

I Asien, den tredje ekonomiska regionen i världen av betydelse, är förväntningarna en fortsatt stabil tillväxt, om än inte fullt i nivå med genomsnittet senaste decenniet. Primärt är det utvecklingsländerna i Asien, med Kina och Indien i spetsen som fortsätter sin snabba tillväxt, allt mer driven av en växande inhemsk konsumtion.

För svenskt vidkommande ser det alltså ut att finnas motvikt till en sviktande europeisk marknad, även om de väger betydligt lättare. En positiv svensk exporttillväxt i USA och Asien skall samtidigt inte förringas och inte minst exporten till Asien med tonvikt på Kina har ökat snabbt under senare år.

I sammanfattning finns det ljuspunkter att ta fasta på i vår omvärld som kan bidra till en växande svensk ekonomi.

Prognoserna från de senaste två månaderna för svensk ekonomi pekar mot en bräcklig BNP-tillväxt på mellan 0.5 och 1 procent för 2012, men likväl ändå tillväxt. De mest dystra prognoserna pekar mot en kontraktion på 1-2 procent. Den privata konsumtionen förväntas växa med 0,7-1 procent, något snabbare än BNP. Vidare är förväntningarna en knapp inflation (KPI) på dryga procenten och en arbetslöshet som rör sig sidledes. Det är prognoser som samlat borde innebära möjligheter för en något starkare detaljhandelsmarknad 2012 än den vi såg under fjolåret. För livsmedelsföretagen talar det för att den svaga försäljningstrenden kan brytas och ersättas av en volymtillväxt på 1-2 procent under 2012.

Li:s konjunkturbrev utkommer fyra gånger per år. Medverkande företag står för cirka 50 procent av branschens omsättning. Alla svar är viktade efter företagets omsättningsstorlek.

Har du frågor om Li:s konjunkturbrev kontakta Carl Eckerdal, chefekonom **Li**.
08-762 61 96
carl.eckerdal@li.se

Livsmedelsföretagen
I SIFFROR

- Sveriges fjärde största industrigren
- Drygt 2 200 verksamma företag
- Förädlar 70 procent av de svenska jordbruksråvarorna
- Omsätter över 170 miljarder kr.
- Exporterar för 54 miljarder kr.
- Sysselsätter 55 000 personer
- Mycket stor andel småföretag

Livsmedelsföretagen, Li Service AB, Besöksadress: Storgatan 19, Stockholm
Postadress: Box 556 80, 102 15 Stockholm, Telefon: 08-762 65 00, www.li.se